

Efa Gruffudd Jones

Comisiynydd y Gymraeg

20 Tachwedd 2025

Craffu blynyddol ar waith Comisiynydd y Gymraeg

Annwyl Efa,

Diolch i chi am ddod i gyfarfod y Pwyllgor ar 12 Tachwedd 2025 fel rhan o'n gwaith craffu blynyddol ar Gomisiynydd y Gymraeg. Hoffai'r Pwyllgor ddiolch ichi ac Osian Llywelyn, y Dirprwy Gomisiynydd, am roi ôch amser, ac am y dystiolaeth a rannwyd gennych gyda'r Pwyllgor. Fel y gwnaethom sôn ystod y sesiwn, mae un neu ddau fater pellach yr oeddem am eu codi gyda chi, na chawsom amser i'w codi yn ystod y sesiwn. Rydym yn mynd i'r afael â'r materion hynny isod.

Ystyriaethau o ran y gyllideb

Mae'r Pwyllgor yn ymwybodol iawn o effaith gostyngiadau mewn termau real o flwyddyn i flwyddyn yng nghyllid refeniw Llywodraeth Cymru ar gyfer eich swyddfa a'r cyfyngiadau y gallai eu rhoi ar eich swyddogaethau a'ch gweithgareddau. Nododd y Pwyllgor oblygiadau'r wasgfa gyllido hon, yn benodol y toriad o 5 y cant i'ch cyllideb yn 2024-25.

Nododd y Pwyllgor eich asesiad o'r gofyniad i ailstrwythuro a newid rolau o ganlyniad uniongyrchol i ostyngiadau yn y gyllideb. Cawsom sicrwydd bod eich strwythur staffio yn eich galluogi i gyflawni eich swyddogaethau'n effeithiol. Fodd bynnag, mae'n destun pryder bod y swyddfa, ers ei sefydlu yn 2012, wedi gweld gostyngiad 26 y cant yn nifer y staff cyfwerth ag amser llawn.

Er bod y Pwyllgor yn croesawu symudiadau i ddod â mwy o sectorau o fewn cyfundrefn safonau'r Gymraeg, bydd hyn yn sicr o gynyddu llwyth gwaith eich swyddfa ac effeithio ar eich gallu i wneud pethau yn yr un ffordd. Bydd y Pwyllgor yn mynd ar drywydd hyn gyda Llywodraeth Cymru.

Llywodraethu

Holodd y Pwyllgor chi am y camau a gymerwyd ers i'ch swyddfa ddioddef ymosodiad seiber ychydig flynyddoedd yn ôl. Rydym yn cydnabod y gwaith rydych chi wedi'i wneud ers hynny i sicrhau bod pob risg bosibl yn cael ei lliniaru a'i monitro'n weithredol.



Trafodwyd hefyd yr amserlenni a'r costau sy'n gysylltiedig â datblygu'r system rheoli achosion newydd a'r angen i ddysgu gwersi ar gyfer prosiectau yn y dyfodol. Roeddem yn falch o glywed na fyddai gofynion datblygu ychwanegol ar gyfer y system yn arwain at gostau ychwanegol a bod strwythurau cymorth a chynghor ar waith i gefnogi caffael systemau digidol a TG yn y dyfodol. A allech chi roi'r wybodaeth ddiweddaraf inni am yr amserlen ar gyfer cwblhau'r system rheoli achosion newydd, ac amlinellu sut y bydd y system yn hwyluso proses fwy effeithiol ac effeithlon o ddelio â chwynion?

CEF Berwyn

Roedd gan y Pwyllgor ddiddordeb yn eich diweddariad am yr adroddiad diweddar gan Brifysgol Caerdydd a ganfu bod carcharorion sy'n siarad Cymraeg yn cael eu hatal rhag defnyddio'r iaith yng ngharchar Berwyn.

Nodwn eich bod i fod i gyfarfod ag uwch swyddogion yn CEF Berwyn ar 17 Tachwedd a byddwch yn gallu rhoi'r wybodaeth ddiweddaraf i'r Pwyllgor ar ôl y pwynt hwn. Mae'r Pwyllgor yn awyddus i glywed a allwch ddod i unrhyw gasgliadau pellach o'r cyfarfod ac a ydych yn debygol o gynnal ymchwiliad i CEF Berwyn. Byddai gennym hefyd ddiddordeb mewn gwybod pa sylwadau y byddwch yn eu gwneud i Lywodraeth Cymru a Llywodraeth y DU ynghylch dod â Gwasanaeth Carchardai a Phrawf EF o fewn fframwaith rheoleiddio safonau'r Gymraeg.

Mae'r Pwyllgor hefyd yn croesawu eich ymdrechion i gynnwys adrannau a chyrff eraill Llywodraeth y DU fel y DVLA, CThEF, yr Adran Gwaith a Phensiynau a Swyddfa'r Cabinet o fewn cyfundrefn safonau'r Gymraeg. Dylai cyrff Llywodraeth y DU sy'n darparu gwasanaethau allweddol i bobl yng Nghymru fod yn eu darparu yn unol â deddfwriaeth Cymru, a dylent fod yn sicrhau nad yw'r Gymraeg yn cael ei thrin yn llai ffafriol na'r Saesneg.

Rheoleiddio a gorfodi

Gyda diddordeb clywsom am eich dull o reoleiddio a gorfodi'r safonau, a bod y newid i gyd-reoleiddio yn benderfyniad sy'n seiliedig ar egwyddor yn hytrach nag anghenion cyllidebol. Mae'r Pwyllgor hefyd yn cydnabod eich pwynt nad yw nifer y cwynion sy'n dod at y Comisiynydd o fewn eich rheolaeth, ac ar gyfer cyfran o'r cwynion hynny, nad oes tystiolaeth o fethiant, neu fod y mater wedi'i ddatrys, ac felly ni chymerir unrhyw gamau gorfodi.

Mae'r Pwyllgor yn gweld gwerth mewn cymryd camau ataliol i sicrhau nad yw sefydliadau'n methu yn y lle cyntaf. Nodwn eich adroddiad, sy'n datgan:

"Rydym wedi ymrwymo i weithredu'n gymesur gan dargedu ein gwaith rheoleiddio a gweithredu ar nifer o fesurau penodol, gan gynnwys ein hasesiad o risg tebygol y sefydliad o fethu â chydymffurfio"

Wrth gwrs, rydym yn cydnabod bod yn rhaid i chi fel Comisiynydd ddefnyddio eich adnoddau cyfyngedig mewn ffordd gymesur a byddem yn derbyn na fyddai ymchwilio i gŵyn sydd wedi'i chywiro yn ffordd ddoeth o ddefnyddio adnoddau. Lle mae tystiolaeth o fethiant, fodd bynnag, credwn ei bod yn bwysig bod y Comisiynydd yn ymchwilio.

Diolch unwaith eto am eich presenoldeb yn y Pwyllgor ac am eich sylwadau gwerthfawr.

Rwy'n anfon copi o'r llythyr hwn at Ysgrifennydd y Cabinet dros Gyllid a'r Gymraeg.

Yn gywir,



Delyth Jewell AS

Cadeirydd y Pwyllgor

Croesewir gohebiaeth yn Gymraeg neu Saesneg.

We welcome correspondence in Welsh or English.



Senedd Cymru
Welsh Parliament